

„Zjednoczona w różnorodności” — wyzwanie dla europejskiej tożsamości prawnej na przykładzie różnorodności językowej

Agnieszka Doczekalska

“United in diversity” — the challenge for the European legal identity — the case of linguistic diversity

Abstract: The paper aims at investigating how the European Union, which bases European identity on the motto ‘united in diversity’ deals with the linguistic diversity of Europe. The paper focuses on how the EU developed its language system, especially: how languages, in which EU law is drafted, are chosen; how the concept of EU official and working languages is understood; what is the main challenge of EU legal drafting as far as languages are concerned.

Keywords: EU multilingual law, official language, working language, EU language system, linguistic diversity

To właśnie zróżnicowanie decyduje o tożsamości Unii Europejskiej; nie jest ona tygłem, w którym różnice się zaciera, lecz wspólnym domem, w którym ceni się różnorodność; języki macierzyste stanowią źródło bogactwa i pomost dla większej solidarności i wzajemnego zrozumienia.

Komisja Europejska¹

¹ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów z 22.11.2005 *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności*, COM(2005) 596.

W większości państw członkowskich Unii Europejskiej tożsamość narodowa kształtowała się w oparciu o język. Peter A. Kraus zwraca uwagę na to, że poza paroma wyjątkami nazwa państwa jest zbieżna z nazwą języka narodowego². Silny związek między tożsamością narodową i językową powoduje, że Unia Europejska, która zgodnie z art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej szanuje tożsamość narodową państw członkowskich³, oparła spójność i tożsamość europejską między innymi na różnorodności językowej. Zdaniem Grupy Intelktualistów ds. Dialogu Międzykulturowego utworzonej z inicjatywy Komisji Europejskiej poszanowanie różnorodności językowej jest fundamentem idei Europy⁴. Grupa Intelktualistów określa wielość języków jako „zbawienne wyzwanie”, które umożliwia integrację europejską i dialog między kulturami⁵.

Różnorodność językowa państw-członków UE jest szczególną ideą integracji europejskiej kultury i fundamentem jej tożsamości.

Jednak integracja oraz wykształcenie wspólnej tożsamości są możliwe wtedy, kiedy zapewniona jest komunikacja, która prowadzi do stworzenia wspólnoty komunikacyjnej. Posługiwanie się wspólnym językiem, postrzeganym jako spoiwo społeczne⁶, umożliwia użytkownikom tego języka podzielenie wspólnych idei, wspólnej tradycji i kultury. Czy możliwe jest stworzenie wspólnoty komunikacyjnej i europejskiej

¹ Kraus wskazuje Wielką Brytanię, Austrię i Belgię jako wyjątki od reguły powiązania nazwy państwa i nazwy języka narodowego, Peter A. Kraus, *A One Dimensional Diversity? European integration and the challenge of language policy*, [w:] Xabier Arzoz (ed.), *Respecting Linguistic Diversity in the European Union*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam–Philadelphia 2008, s. 85.

² Wersja skonsolidowana w 2012, Dz.Urz. UE C 326, z 26.10.2012.

³ Amin Maalouf, *Zbawienne wyzwanie. W jaki sposób wielość języków mogłaby skonsolidować Europę?*, Bruksela 2008, s. 5.

⁴ Tamże.

⁵ Na temat języka jako społecznego spoiwa (*social glue*) zob. Sue Wright, *Community and Communication: The Role of Language in Nation State Building and European Integration*, Multilingual Matters 2000, s. 64 oraz cytowany tamże Karl Deutsch, *Nationalism and Social Communication*, MIT Press, Cambridge, MA 1966, s. 97.

tożsamości w sytuacji, gdy integracja europejska powinna być zgodna z dewizą Unii Europejskiej: „zjednoczona w różnorodności”, w tym różnorodności językowej? Instytucje Unii Europejskiej mierząc się z tym „zbawiennym wyzwaniem” musiały podjąć decyzje dotyczące tego:

- jak zdefiniować unijną różnorodność językową, w szczególności jakie języki będą ją tworzyć i czy będą one miały taki sam status?
- jak przy uwzględnieniu wymogu językowej różnorodności zagwarantować skuteczną komunikację z obywatelami, a zwłaszcza jak skutecznie informować adresatów o obowiązującym ich prawie i o dotyczących ich decyzjach?
- jak zapewnić efektywną wielojęzyczną komunikację w instytucjach unijnych?

Niniejszy artykuł wyjaśnia, jaki system językowy przyjęła Unia oraz w jaki sposób instytucje unijne zapewniają językową różnorodność tworząc prawo i komunikując się z obywatelami UE. W podsumowaniu podjęta zostanie próba odpowiedzi na pytanie, czy przyjęte rozwiązania pozwalają na powstanie wspólnego unijnego języka prawnego, który byłby elementem europejskiej kultury prawnej.

Pierwszego lipca 2013 roku, kiedy Chorwacja przystąpiła do Unii Europejskiej, chorwacki stał się 24 językiem urzędowym instytucji unijnych. Najczęściej wraz z przystąpieniem nowego państwa członkowskiego do UE urzędowy język tego państwa jest uznawany za unijny język urzędowy, o ile język ten nie uzyskał wcześniej takiego statusu. Na przykład, kiedy Austria, której językiem urzędowym jest język niemiecki, przystąpiła do Unii w 1995, niemiecki miał już status języka urzędowego Unii, ponieważ język ten jest językiem urzędowym w Niemczech, Belgii i Luksemburgu – państwach założycielskich. W języku niemieckim, w zależności od tego czy posługują się nim Austriacy czy Niemcy, występują różnice terminologiczne. Uwzględniono je w Protokole nr 10 dołączonym do Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Austrii, Finlandii, Norwegii i Szwecji do Unii⁷, który wymaga, aby określone

⁷ Dz.Urz. UE C 241/370 z 29.08.1994. Akt dotyczy warunków przystąpienia Norwegii, która jednak nie została państwem członkowskim UE, ponieważ w 1994 roku, po raz drugi (pierwsze referendum odbyło się w roku 1974), Norwegowie w referendum wypowiedzieli się przeciwko przystąpieniu do Unii Europejskiej.

w załączniku⁸ austriackie terminy języka niemieckiego istniejące w austriackim systemie prawnym miały taki sam status i skutek prawny jak odpowiadające im terminy używane w Niemczech. W unijnych aktach prawnych terminy stosowane w Austrii i w Niemczech powinny być zapisywane obok siebie.

Unijnym językiem urzędowym może zostać jedynie język, który ma status języka urzędowego w państwie członkowskim. Nie staje się on jednak językiem urzędowym w Unii automatycznie. Państwo kandydujące musi w trakcie negocjacji akcesyjnych określić czy chce, aby urzędowemu językowi państwowemu został przyznany taki status oraz zobowiązać się do przetłumaczenia *acquis communautaire* na ten język. Z reguły nadanie statusu języka urzędowego instytucji unijnych językowi, który dotąd nie był językiem urzędowym Unii i jest jedynym językiem urzędowym na terytorium państwa członkowskiego, nie budzi wątpliwości⁹. Jeżeli jednak państwo kandydujące ma więcej niż jeden język urzędowy, konieczne jest podjęcie decyzji czy niektóre lub wszystkie języki otrzymają status języka urzędowego Unii. Zgodnie z art. 8 Rozporządzenia 1/58 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej¹⁰ z odpowiednim wnioskiem w takiej sytuacji występuje państwo wielojęzyczne.

⁸ Załącznik do Protokołu wymienia 23 austriackie terminy wraz z ich odpowiednikami stosowanymi w Niemczech. Wszystkie terminy odnoszą się do artykułów żywnościowych.

⁹ Czasami jednak podjęcie decyzji co do określenia języka, który ma się stać językiem urzędowym Unii, nie jest proste. Przed przystąpieniem Chorwacji do UE zastanawiano się, jak nazwać przyszły język urzędowy Unii. Zdecydowano się, że tym językiem będzie język chorwacki, bo tak nazywa się oficjalny język nowego państwa członkowskiego i taką nazwą posługiwała się strona chorwacka podczas negocjacji. Zastanawiano się jednak nad określeniem nowego języka urzędowego Unii jako serbsko-chorwackiego, ponieważ nazwa taka funkcjonuje, a język serbski i chorwacki są do siebie bardzo zbliżone. W przypadku przystąpienia Serbii do Unii oszczędziłoby to konieczności tłumaczenia *acquis communautaire* na serbski i zatrudniania tłumaczy i prawników-lingwistów posługujących się tym językiem. Inspiracją dla Unii mógł być Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości ds. byłej Jugosławii, który zapewnia tłumaczenie na tylko jeden język określane jako BCS (bośniacki/chorwacki/serbski); zob. Ludmila Stern, *Interpreting Legal Language at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia: overcoming the lack of lexical equivalents*, „The Journal of Specialised Translation” vol. 2, 2004, s. 65.

¹⁰ Dz.Urz. UE 17 z 6.10.1958, s. 385/58.

Do rozszerzenia UE w 2004 roku przyjmowano powszechnie, że jeżeli jeden z języków urzędowych kandydującego państwa wielojęzycznego był już lub miał się stać językiem urzędowym Unii, nie nadawano statusu języka urzędowego Unii pozostałym językom tego państwa¹¹. Wyjątek od tej reguły wprowadziła Malta, której jeden z języków urzędowych, tj. angielski, był już językiem urzędowym Unii, kiedy Malta przystępowała w 2004 do Unii. Wystąpiła ona jednak z wnioskiem o uznanie języka maltańskiego za urzędowy język instytucji unijnych. Wówczas z wnioskiem o przyznanie statusu języka urzędowego Unii – ponad 30 lat po przystąpieniu do Wspólnoty – wystąpiła Irlandia. W 1973 roku w związku z przystąpieniem do Wspólnot Europejskich Wielkiej Brytanii i Irlandii język angielski, który jest językiem urzędowym obu tych państw stał się również językiem urzędowym instytucji wspólnotowych. W Irlandii jednak nie tylko angielski, ale również język irlandzki jest językiem urzędowym. Ten ostatni jest nawet określany jako język narodowy oraz pierwszy język urzędowy Irlandii¹². Zrezygnowano jednak z tłumaczenia *acquis communautaire* na irlandzki i występowania o uznanie tego języka za język urzędowy we Wspólnocie. Natomiast przyjęto na podstawie porozumienia między Irlandią a Wspólnotą Europejską zawartego w 1971, że irlandzki będzie językiem wspólnotowym (ale nie urzędowym), w którym sporządzane będzie prawo pierwotne (traktaty i konwencje podpisane między państwami członkowskimi)¹³. Zatem język irlandzki stał się językiem traktatowym, ale nie językiem aktów prawa wtórnego Wspólnoty. Dopiero na wniosek rządu irlandzkiego z listopada 2004, na podstawie Rozporządzenie Rady nr 920/2005 z 13 czerwca 2005, przyznano irlandzkiemu status języka urzędowego Unii¹⁴. Zmiany wprowadzone tym Rozporządzeniem zaczęto stosować od 1 stycznia 2007

¹¹ Antoni Milian i Massana, *The Principle of Language Equality in European Union Institutions and in Community Law: Myth or Reality?*, „Revista de Llengua i Dret” 2002, iss. 38, s. 48.

¹² Art. 8 ust. 1 Konstytucji Irlandii z 1.07.1937. Ust. 2 tego artykułu określa angielski jako drugi język urzędowy Irlandii.

¹³ *Międzyinstytucjonalny przewodnik redakcyjny*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011, s.124.

¹⁴ Dz.Urz. UE L 156, 18.06.2005.

i od tego dnia język irlandzki stał się dwudziestym pierwszym językiem urzędowym Unii Europejskiej. Jednocześnie ze względów praktycznych postanowiono, że przez 5-letni okres przejściowy instytucje Unii Europejskiej nie mają obowiązku sporządzania i tłumaczenia wszystkich aktów (z wyjątkiem rozporządzeń przyjmowanych wspólnie przez Parlament Europejski i Radę) w języku irlandzkim i na język irlandzki. W 2010 roku okres ten przedłużono do 31 grudnia 2016¹⁵.

Nie wszystkie jednak języki, które są językami urzędowymi w państwach członkowskich są językami urzędowymi Unii. Na przykład Cypr przystępując do Unii w tym samym roku co Malta, zdecydował się nie występować o uznanie za urzędowy język Unii języka tureckiego, który obok greckiego jest językiem urzędowym Cypru¹⁶. Kiedy Cypr przystępował do Unii, grecki był już językiem urzędowym Unii w związku z przystąpieniem Grecji do Wspólnot w 1981. Z takiej możliwości zrezygnował również Luksemburg – państwo założycielskie – którego dwa języki urzędowe niemiecki i francuski są językami urzędowymi Unii. Gdy Izba Deputowanych Luksemburga przyznała 24 lutego 1984 językowi luksemburskiemu status języka urzędowego państwa, nie wystąpiono z wnioskiem o uznanie tego języka za język urzędowy Unii.

Unijnym językiem urzędowym może zostać jedynie język, który ma status języka urzędowego w państwie członkowskim.

Podane przykłady ilustrują, że wybór urzędowego języka Unii nie zawsze jest prosty. Wybór ten – często podyktowany względami politycznymi i ekonomicznymi – jest dokonywany w trakcie negocjacji z państwem kandydującym. Chociaż, jak pokazuje przykład Irlandii, państwo członkowskie może wystąpić z wnioskiem o nadanie statusu języka urzędowego Unii nawet wiele lat po zakończeniu negocjacji. Ostateczna decyzja co do tego, które języki mają charakter języka urzędowego UE należy do Rady Unii Europejskiej, która na podstawie art. 342 Traktatu o funkcjonowaniu

¹⁵ Rozporządzenie Rady nr 1257/2010, Dz.Urz. UE L 343, 29.12.2010.

¹⁶ Art. 3 Konstytucji Cypru z 16.08.1960.

Unii Europejskiej¹⁷ oraz art. 190 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej¹⁸, stanowiąc jednocześnie, określa system językowy instytucji Unii. Rada 15 kwietnia 1958 określiła system językowy w dwóch rozporządzeniach: rozporządzeniu nr 1/58 określającym system językowy Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej oraz w Rozporządzeniu nr 1/58 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej. Postanowienia obu rozporządzeń są takie same i były wielokrotnie zmieniane. Zmiany spowodowane były koniecznością dodania nowych języków. Nie odnosiły się do zasad, na których oparty jest system językowy Unii. Obecnie rozporządzenia w art.1 wymieniają 24 języki urzędowe instytucji Unii i Euratomu, którymi są: angielski, bułgarski, chorwacki, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski.

Rozporządzenia wymieniają języki urzędowe, ale nie definiują tego pojęcia. Na podstawie ich postanowień można jednak określić co to znaczy, że dany język jest językiem urzędowym Unii Europejskiej. We wszystkich językach urzędowych sporządza się rozporządzenia oraz inne dokumenty powszechnie obowiązujące (art.3), a także publikuje się *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej* (art.4). Ponadto „dokumenty kierowane do instytucji przez państwo członkowskie lub osobę podlegającą jurysdykcji państwa członkowskiego są sporządzane w jednym z języków urzędowych”, również odpowiedź powinna być sporządzona w tym samym języku (art.2)¹⁹. Można zatem zdefiniować języki urzędowe instytucji Unii jako te, które służą komunikacji

¹⁷ Wersja skonsolidowana w 2012 – Dz.Urz. UE C 326, 26.10.2012; dawny art. 290 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej.

¹⁸ Wersja skonsolidowana w 2012 – Dz.Urz. UE C 327, 26.10.2012.

¹⁹ Por. art. 41 ust. 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.Urz. UE C 326, z 26.10.2012. Art. 41 wprowadza prawo do dobrej administracji i w ust. 4 przewiduje, że „każdy może zwrócić się pisemnie do instytucji Unii w jednym z języków Traktatów i musi otrzymać odpowiedź w tym samym języku”. Po uzyskaniu przez irlandzki statusu języka urzędowego Unii w 2007 roku języki Traktatów są takie same jak języki urzędowe Unii.

między instytucjami a światem zewnętrznym²⁰. Natomiast języki używane w komunikacji wewnątrz instytucji i między nimi określane są jako języki robocze²¹. Zgodnie z art. 1 Rozporządzenia nr 1/58 języki, które są językami urzędowymi są również językami roboczymi instytucji Unii. W opinii Komisji Europejskiej każdy ma pełne prawo używać ich wymiennie w instytucjach UE. W praktyce jednak liczba języków stosowanych w komunikacji wewnątrz instytucji i między nimi jest ograniczona. Zapewnienie chociażby ustnego tłumaczenia dla 552 kombinacji językowych na wszystkich spotkaniach instytucji jest niemożliwe. Instytucje mają prawo zgodnie z art. 6 Rozporządzenia nr 1/58 „określić szczegółowe zasady stosowania systemu językowego w swych regulaminach”. Uczynił to Parlament Europejski, który stara się w pełni realizować zasadę wielojęzyczności i jego regulamin przewiduje, że tylko w wyjątkowych sytuacjach liczba języków może być ograniczona²² oraz Rada UE²³. Komisja nie określiła zasad stosowania języków, ale podkreśla, że respektuje zasadę, zgodnie z którą wszystkie języki urzędowe i robocze mają równy status²⁴. W praktyce jednak najczęściej używanymi językami w Komisji są angielski i francuski, znacznie rzadziej niemiecki. Wskazują na to chociażby dane dotyczące tłumaczenia pisemnego. W 2010 roku w Komisji 77% wszystkich tłumaczonych tekstów stanowiły teksty w języku angielskim (7% we francuskim i 2% w niemieckim), ale język angielski był także głównym językiem, na który tłumaczono dokumenty²⁵. Omówienie zasad i praktyki stosowania języków roboczych przez instytucje unijne przekracza zakres tego artykułu. Można jednak stwierdzić, że 24 języki wymienione

²⁰ Normand Labrie, *La Construction linguistique de la Communauté européenne*, Honoré Champion Éditeur, Paris 1993, s. 82.

²¹ Tamże.

²² Zob. w szczególności art. 146, 147 i 181 Regulaminu Parlamentu Europejskiego. Siódma kadencja Parlamentu – lipiec 2013.

²³ Zob. art. 9 i 14 regulaminu wewnętrznego Rady; Decyzja Rady 2009/937 z dnia 1.12.2009, Dz.Urz. UE L 325 z 11.12.2009.

²⁴ Zob. Odpowiedź Komisji na pisemne pytania: E-3124/03 oraz E-2111/04.

²⁵ *Translation and multilingualism*, European Commission, Directorate-General for Translation 2012, s. 7-8.

w Rozporządzeniu nr 1/58 są językami roboczymi *de iure*, natomiast *de facto* instytucje unijne używają ich ograniczoną liczbę.

Języki robocze UE to języki używane w komunikacji wewnątrz instytucji UE i między nimi.

Bez względu na to, które języki są językami roboczymi *de facto* w procesie tworzenia prawa niemalże na każdym jego etapie stosowane są wszystkie języki określone w art. 1 Rozporządzenia nr 1/58²⁶, a wszystkie wersje językowe aktów prawnym ogłaszanych w Dzienniku Urzędowym UE są równorzędne, w równym stopniu autentyczne i żadna z wersji nie może zostać odrzucona. Tworzenie prawa w 24 językach jest trudnym zadaniem, jednak największe wyzwanie wynika z tego, że języki urzędowe państw członkowskich, w których tworzy się prawo krajowe są językami urzędowymi Unii, w których sporządzane są unijne akty prawne. Ponadto krajowe i unijne akty prawne stosuje się na tym samym terytorium państwa członkowskiego. Jest to wyzwanie dla kształtowania języka prawnego aktów unijnych, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę to, że system prawny jest ściśle związany z charakterystycznym dla niego językiem prawnym. Świadome są tego instytucje tworzące prawo unijne, dlatego wymagają one od osób, które biorą udział w pisaniu aktów prawnych, aby unikały „sformułowań, które zbyt ściśle związane są z krajowym systemem prawnym”²⁷. Zaleca się również, aby konsekwentnie stosować terminologię unijną a nie narodową nie tylko w odniesieniu do zagadnień prawnych, ale również w odniesieniu do innych obszarów (np. edukacji)²⁸. Wskazuje się także,

²⁶ Agnieszka Doczekalska, *Equality of Languages at a Time of Legal Multilingualism*, [w:] Waldemar Hoff (ed.), *The Critique of Law. Independent Legal Studies*, vol. III: *Equality*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010, s. 69-86.

²⁷ Zob. zasada 5.3.2. *Wspólnego przewodnika praktycznego Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji dotyczącego redagowania aktów prawa wspólnotowego*, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg 2008, s. 19.

²⁸ *Writing for Translation*, Translation Centre for the Bodies of the European Union 2010, zasada 9, s. 11.

aby nie stosować wyrażen charakterystycznych dla kultury narodowej²⁹. W wyniku takich zabiegów, jak np. zastępowanie terminów krajowych terminami unijnymi, narodowe języki prawne podlegają dekulturacji³⁰, która sprawia, że unijne teksty brzmią obco, ale dzięki temu możliwe jest tworzenie języka wyrażającego autonomiczne prawo unijne.

Unia Europejska uznaje za języki urzędowe i robocze, a zatem te, w których tworzy się prawo unijne i przebiega komunikacja z obywatelami tylko takie, które mają charakter języków narodowych, państwowych i urzędowych w państwach członkowskich. Europejska różnorodność językowa, niewielka w porównaniu z Afryką i Azją³¹, obejmuje jednak znacznie więcej języków niż 24 urzędowe języki Unii. Badania wskazują, że w krajach Unii Europejskiej można wyróżnić ponad 60 języków lokalnych oraz wiele języków nielokalnych, którymi posługują imigranci³².

Unia szanuje różnorodność językową rozumianą szerzej niż przyjmuje ujęcie prezentowane w tym artykule, nie tylko uznając języki urzędowe państw członkowskich za języki urzędowe i robocze instytucji unijnych, ale również chroniąc prawa językowe mniejszości³³, wprowadzając programy wspierające wielojęzyczność i różnorodność

²⁹ Tamże, zasada 10, s. 12.

³⁰ Theo van Els, *The European Union, Its Institutions and Its Languages: Some Language Political Observations*, „Current Issues in Language Planning” 2001, vol. 2, no. 4, s. 320, oraz A. Doczekalska, *Procesy (de)kulturyzacji i (de)hybrydyzacji języka prawnego w procesie tworzenia i transpozycji prawa Unii Europejskiej* (w przygotowaniu).

³¹ Z 6000 języków na świecie tylko 200 (3%) to języki europejskie, natomiast 1900 (32%) to języki afrykańskie, 1900 (32%) to języki azjatyckie, 1100 (18%) używanych jest w Australii i Oceanii, a 900 (15%) na kontynentach amerykańskich; Patxi Juaristi, Timothy Reagan, Humphrey Tonkin, *Language diversity in the European Union. An overview*, [w:] X. Arzoz (ed.), *Respecting...*, dz. cyt., s. 47.

³² Tamże, s. 49, oraz *Europeans and Their Languages. Report*, Special Eurobarometer 386, 2012, s. 2.

³³ Por. art. 22 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana, Dz.Urz. UE C 326, 26.10.2012. Przez niektórych autorów przepis ten jest traktowany jako podstawa ochrony językowych praw mniejszości, zob. X. Arzoz, *The Protection of Linguistic Diversity through Article 22 of the Charter of Fundamental Rights*, w: X. Arzoz (ed.), *Respecting...*, dz. cyt., s. 145-173.

językową³⁴, a nawet zezwalając na oficjalne użycie dodatkowych języków w Radzie UE³⁵. Zatem z jednej strony Unia wspiera wielojęzyczność zachęcając obywateli do nauki języków obcych, a z drugiej strony zapewnia im prawo do jednojęzyczności, gwarantując obywatelom dostęp „do prawodawstwa, procedur oraz informacji dotyczących Unii Europejskiej w ich własnym języku”³⁶. Wspieranie różnorodności językowej i wielojęzyczności przy jednoczesnym zagwarantowaniu obywatelowi UE prawa do korzystania z jego własnego języka są nieodłącznymi elementami europejskiej tożsamości kulturowej kreowanej nie tylko przez instytucje unijne, ale również przez unijnych obywateli.

³⁴ W tym zakresie Unia Europejska wprowadziła szereg planów i strategii działania; zob. m.in.: komunikaty Komisji: *Plan działania „Promowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej”* COM/2003/0449, *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności* COM/2005/596 oraz *Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie* COM/2008/566.

³⁵ Na podstawie Konkluzji Rady z 13.06.2005 dotyczącej oficjalnego użycia dodatkowych języków w Radzie i ewentualnie innych instytucjach i organach Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 148, 18.06.2005) Hiszpania oraz Wielka Brytania zawarły z Radą porozumienia umożliwiające oficjalne używanie w Radzie języków innych niż języki wymienione w Rozporządzeniu nr 1/58, którym ustawodawstwo odpowiednio hiszpańskie i brytyjskie przyznaje status języka urzędowego, zob. Porozumienie administracyjne pomiędzy Królestwem Hiszpanii a Radą Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 148, 18.06.2005) oraz Porozumienie administracyjne pomiędzy Rządem Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej a Radą Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 194, 31.07.2008).

³⁶ Komunikat Komisji *Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności* COM/2005/596.